

■ Orhan ÖNDER¹
■ Gürkan SERT²

GİRİŞ

Yüzyıllardır insanı çevreleyen uzay sürekli genişlerken dikkate değer bir kırılma meydana geldi. Bir zamanlar somut, fiziksel alemde kök salmış olan varlığımız, bu kırılmayla birlikte yeni, yepyeni bir başka dünyaya kapı araladı. Dijital çağın gelişimiyle birlikte, uzayımızın sınırları genişledi ve hatta yeni bir uzayın eklenmesiyle tarih boyunca hiç karşılaşmadığımız karmaşık bir manzarayı kapsayacak şekilde iki katına çıktı: siber uzay (cyber-space). Bu paralel uzay tıpkı somut uzayımız gibi her geçen gün genişleyedursun, insanlığın en eski soruları bu uzay için de geçerli olmaya devam etmektedir. Varlık sorusu, artık bu uzay için de söz konusu iken, günlük hayatta yaşadığımız bu harikulade değişikliğe karşı duyulan cazibe ve nüfuz yalnızca teorik felsefe değil, pratik felsefenin sorularının da acilen gündeme gelmesi ve cevaplanması gerektiğini göstermektedir.

Immanuel Kant felsefenin dört temel sorusunun şunlar olduğunu söylemişti: (1) Neyi bilebilirim? (Was kan ich wissen), (2) Ne yapmalıyım? (Was soll ich tun), (3) Neyi umabilirim? (Was darf ich hoffen), (4) İnsan nedir? (Was ist der Mensch). Uzayımızdaki nesnelerin ve kişilerin siber uzaydaki temsili anlamına gelen dijital ikiz (digital-twins) gibi siber varlık kategorilerinin çıkması, bu temsiller ve temsiller arasındaki ilişkilerin nasıl düzenlenmesi gerektiğine yönelik sorular ve Kant'ın bu dört sorusu çerçevesinde filozoflar için siber uzay yeni sorun alanlarını oluşturmaktadır. Siber uzaya ve dijitalleşmeye olan merak, iştiağ ve acele, evvel emirde siber uzay

¹ Öğr. Gör., Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik AD., orhan.onder@marmara.edu.tr (Doktora öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıp Tarihi ve Etik Doktora Programı)

² Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik AD., gsert@marmara.edu.tr

Erdem temelli siber etik, ahlaki tekamülü teşvik ederken dijital çağdaki etik zorlukları ele almak için kapsamlı bir çerçeve sunar. Erdem temelli siber etik, ahlaki karakterleri erdemlerle geliştirerek, etiği tasarıma entegre ederek ve değerlere dayarlılaştırarak ve uyum sorununu göz önünde bulundurarak bireyleri ve toplumları ahlaki karar verme ve sorumlu teknolojik gelişmeye yönlendirir. Erdem temelli siber etiği benimseyerek, ahlaki değerleri öne çıkaran, farklı bakış açılarına saygı duyan ve teknolojik gelişmeleri toplumun iyileştirilmesi ile uyumlu hale getiren bir siber uzay mümkün kılınabilir.

SONUÇ

Siber uzayda oluşturulan sistemler ve gerçekleştirilen eylemlerin büyük bir bölümü insan ilişkileri ile ilgilidir. Dijital uygulamalar insan ilişkilerinde iyi – kötü, doğru – yanlış sorgulamaları açısından önemli ve karmaşık etik zorluklar getirmektedir. Bu ilişkilerde iyi – kötü, doğru ve yanlışın belirlenmesi bağlamında tartışmalar varlığını sürdürecektir. Bu bağlamda eylemlerimizin sonuçlarına odaklanarak, net olumlu sonuçlara yönelmek gereklidir. Siber uzayın insan ilişkileri üzerindeki etkilerinin iyi ve doğru olması, insan onuruna yakışır içerik taşınması insani değerlere uygun bir yaşamın sürdürülmesi açısından önemli bir gerekliliktir. Bu bağlamda etik önemli katkılar sağlayacaktır. Dinamik etik düşünceyle, siber uzayda karar verme sürecine rehberlikte, sorunların üstesinden gelmede, özerkliğe, mahremiyete, dürüstlüğe, doğruluğa, koruma ve güvenceye alma görevine, insan haklarına bağlılığa uygun yaklaşımlar sağlamak mümkündür. Siber uzayda oluşturulan sistem ve gerçekleştirilen eylemler ile ilgili oluşturulacak hukuk çerçevesi açısından da siber etik önem taşıyacaktır.

KAYNAKLAR

1. Tavani, H. T. (2013). Cyberethics. İçinde A. L. C. Runehov & L. Oviedo (Ed.), *Encyclopedia of Sciences and Religions* (ss. 565-570). Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-8265-8_279
2. Sayre-McCord, G. (2023). Metaethics. İçinde E. N. Zalta & U. Nodelman (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2023). Metaphysics Research Lab, Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2023/entries/metaethics/>
3. Bynum, T. (2018). Computer and Information Ethics. İçinde E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2018). Metaphysics Research Lab, Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2018/entries/ethics-computer/>
4. Anderson, M., & Anderson, S. L. (Ed.). (2011). *Machine Ethics*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511978036>
5. Vallor, S. (2016). *Technology and the Virtues: A Philosophical Guide to a Future Worth Wanting* (1st edition). Oxford University Press.
6. Fernow, J. (t.y.). *Ethics by design—SIENNA*. Uppsala University, Sweden. Geliş tarihi 07 Eylül 2021, gönderen <https://sienna-project.eu/public-consultation/ai/ethics-by-design/>

7. Önder, O. (2022). Yapay Zekâ ve Piyasa: Sağlıkta Dijitalleşme ve Etik Sorunlar Özelinde Bir Değerlendirme. İçinde Yapay Zeka Etiği: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım (ss. 185-200). İsar Yayınları.
8. Friedman, B., & Hendry, D. G. (2019). Value Sensitive Design: Shaping Technology with Moral Imagination. MIT Press. Koepsell, D. R. (2003). The Ontology of Cyberspace: Philosophy, Law, and the Future of Intellectual Property. Open Court.
9. Christian, B. (2020). The Alignment Problem: Machine Learning and Human Values (1st edition). W. W. Norton & Company. https://scholar.google.com.tr/citations?view_op=view_citation&hl=tr&user=M1w8PfUAAAAJ&citation_for_view=M1w8PfUAAAAJ:YsMSGlbcyi4C